

20

JAARVERSLAG

18

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN

Milieustandaarden

Bedrijfsethiek

Arbeidsomstandigheden

pensioenfonds

Mensenrechten

Gezondheid

Beleid op Milieu en Maatschappij

Inhoud

Voorwoord	3
Belangrijkste cijfers op een rij	5
Inleiding	6
De eerste stappen naar intensieve duurzaamheid	7
De pijlers van het MVB-beleid	10
Verdere invulling van het MVB-beleid	21
Bijlage	24

Disclaimer

De teksten en cijfers in dit verslag zijn zorgvuldig opgesteld, maar zijn niet gecontroleerd door een certificerende accountant en/of externe actuaris.

Voorwoord

In 2018 is er veel gebeurd op het gebied van duurzaam beleggen bij Pensioenfonds PGB. We hebben concrete stappen gezet om de risico's van klimaatverandering voor het pensioenvermogen te verminderen. Ook hebben we een bijdrage geleverd aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen door onze beleggingen in kolen te beperken.

Onze partner BMO heeft over verschillende actuele thema's gesprekken gevoerd met de bedrijven waarin het pensioenvermogen is belegd. Daarbij is rekening gehouden met de onderwerpen waarvan onze deelnemers in onderzoek hebben gezegd dat ze die belangrijk vinden zoals extreme beloningen, mensenrechten en gezondheid.

Omdat we dit voor u doen, willen we hierover verantwoording kunnen afleggen via dit eerste speciale PGB-jaarslag over maatschappelijk verantwoord beleggen. En we zijn verheugd dat we in 2018 beter scoorden op de meetlat van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling.

We bevinden ons ondanks de grote stijging op die ranglijst nog niet in de voorhoede van duurzaam beleggend Nederland. Maar dat is ook niet per se de ambitie van onze deelnemers. Onze eerste verantwoordelijkheid is om het geld dat voor pensioen wordt ingelegd te beschermen tegen risico's en een zo goed mogelijk rendement te behalen. Zodat er een goed pensioen is aan het eind van de rit. De focus van Pensioenfonds PGB is erop gericht het best mogelijke rendement te bereiken op een duurzame manier.

We zijn ervan overtuigd dat duurzaam beleggen een bijdrage kan leveren aan het behalen van een goed rendement en het beperken van risico's. Dat is waar we ons op richten. En dat sluit aan bij de visie van onze deelnemers.

Eén van de belangrijke argumenten voor duurzaam beleggen van pensioengeld is dat het naleven van normen op het gebied van bijvoorbeeld milieu of arbeidsrechten de financiële gezondheid van bedrijven op de lange termijn bevordert. Bedrijven en fondsen die niet alleen kijken naar financieel rendement op de korte termijn maar ook oog hebben voor goed ondernemingsbestuur en gevolgen voor welzijn, maatschappij en milieu, lopen doorgaans minder risico en bieden bestendiger toekomstverwachtingen.

Daarnaast hebben we als pensioenfonds graag een positieve invloed op de wereld om ons heen. Zodat de pensioeneuro's er een bijdrage aan kunnen leveren dat de maatschappij leefbaar is en blijft voor onze deelnemers. Met een vermogen van intussen meer dan € 26 miljard is er voldoende slagkracht in huis om werk te kunnen maken van duurzaam beleggen. Door waar mogelijk samen te werken met anderen, doen we dat op een efficiënte en doelgerichte manier.

Zo gaan we niet zelf stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, maar doet BMO dat voor ons. Net zoals zij ook namens ons gesprekken voeren met het management van bedrijven. En dankzij onze partner Sustainalytics kunnen we vanaf 2018 onze beleggingen screenen op de verkoop van handvuurwapens aan particulieren. Veel deelnemers hebben via onderzoek aangegeven bezwaar te hebben tegen beleggingen in dit soort wapens. Dit doen we dan ook niet meer.

Klimaat was dit jaar voor ons een belangrijk thema. Als belegger met belangen in de hele wereld moeten we ons voorbereiden op fysieke gevolgen van de opwarming van de aarde en op de energietransitie van fossiele brandstoffen naar alternatieve energiebronnen.

Via beleggingen in groene obligaties, investeringen in infrastructuur voor hernieuwbare energie en de afbouw van beleggingen in kolen verminderen we de risico's, hebben we zicht op een goed rendement en leveren we een bijdrage aan de wereldwijde afspraak om iets te doen tegen de opwarming van de aarde.

Naast klimaat en duurzame energie zijn gezondheidszorg, welzijn en armoedebestrijding relevante duurzame ontwikkelingsdoelen voor onze deelnemers, zo blijkt uit een peiling die we in 2018 hielden. Dit zijn richtinggevende uitspraken voor de verdere ontwikkeling van het maatschappelijk verantwoord beleggen bij Pensioenfonds PGB in de komende jaren.

Ook bij ons beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen proberen we zo dicht mogelijk bij de wensen van onze deelnemers te blijven. We trekken samen op voor een goed pensioen in een leefbare wereld.

Amsterdam, mei 2019

Ruud Degenhardt
Voorzitter bestuur Pensioenfonds PGB

Belangrijkste cijfers op een rij

Totaal beheerd vermogen

€ 25,7 miljard

Totaal beheerd vermogen ultimo 2018

Aandachtsgebieden

Klimaat-
verandering
en uitstoot

Gezondheid

Armoede

Schone
energie

Mensenrechten

Arbeids-
omstandigheden

Instrumenten

Uitsluitingen

In totaal 249 ondernemingen en 14 landen zijn uitgesloten

Engagement

Dialogo gevoerd met 417 ondernemingen en op 161 punten een resultaat geboekt

Stemmen

Bij 1.163 ondernemingen gestemd, over in totaal 13.140 onderwerpen

Klimaat

CO2-afdruk met 3,4% gedaald door reductie kolenbeleggingen

Procedures

1 traject gestart om beleggingsverliezen te verhalen door juridische procedures

Impact beleggingen

Totale waarde impactbeleggingen eind 2018: € 194,2 miljoen, waarvan € 113,5 miljoen in groene obligaties

Inleiding

De belangrijkste taak van Pensioenfonds PGB is om te streven naar een goed pensioen voor de deelnemers. Daarbij kijken we ook naar de kwaliteit van leven nu en in de toekomst. Want de oude dag moet kunnen plaatsvinden in een sociale, schone en stabiele samenleving.

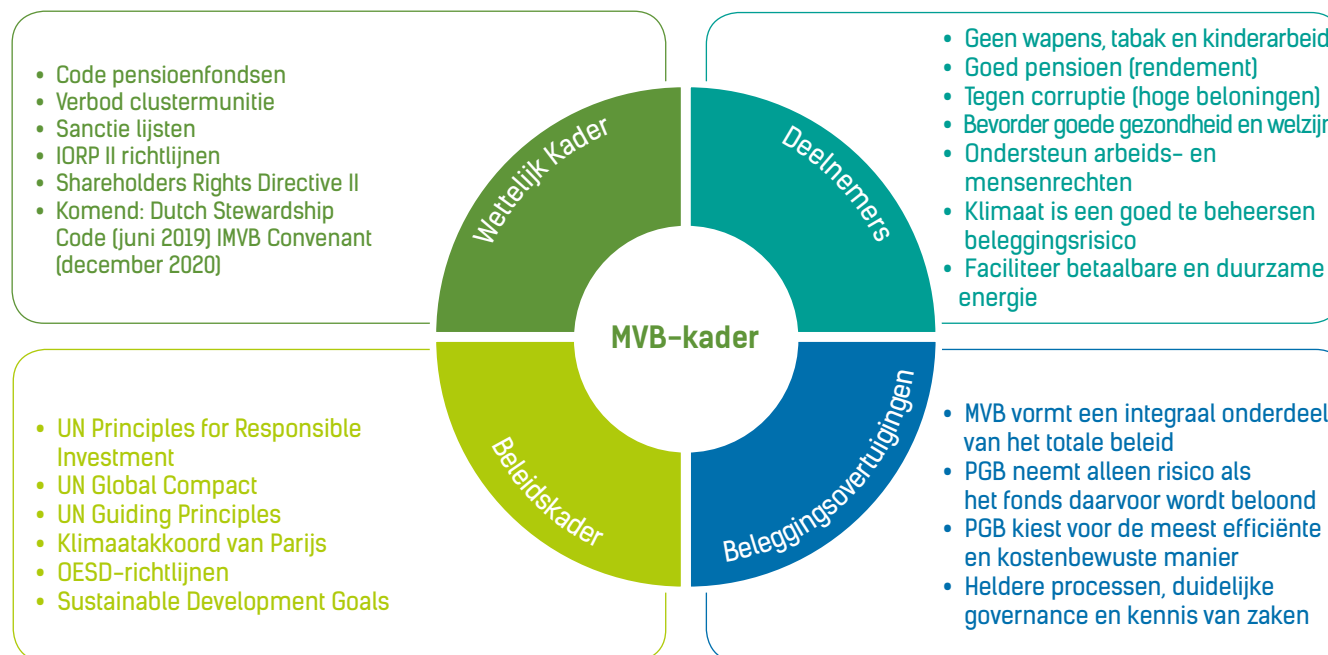
Door bij het beleggen rekening te houden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen:

- vergroten we de kans op een goed resultaat op de lange termijn;
- verkleinen we de risico's van beleggingen;
- leveren we een bijdrage aan de kwaliteit van het leven.

Pensioenfonds PGB is stap voor stap op weg naar een intensief duurzaamheidsbeleid. Bij de keuzes die hierin worden gemaakt, wordt rekening gehouden met de mening van de deelnemers door periodieke enquêtes.

Hieruit komt dat een goed pensioen voorop staat en dat een duurzaamheidsbeleid dat ook de beleggingsrisico's verkleint wenselijk is. Naast de wensen van de deelnemers, geven ook Nederlandse wetgeving en nationale- en internationale beleidsrichtlijnen richting aan dat beleid. De financiële beslissingen zijn bovendien altijd gebaseerd op de beleggingsovertuigingen van Pensioenfonds PGB.

Dit maakt dat er een duidelijk kader is voor het MVB-beleid. Hieronder is dat schematisch weergegeven. Het zijn vier vlakken die tezamen het MVB-kader vormen. Op deze manier is in één oogopslag duidelijk om welke elementen het gaat. In de bijlage van dit jaarverslag worden de verschillende wetten en de internationale beleidsrichtlijnen toegelicht. Ook de beleggingsovertuigingen worden in de bijlage nog nader omschreven. We beginnen dit verslag met de deelnemers en een chronologisch overzicht van wat er in de afgelopen jaren gedaan is.

De eerste stappen naar intensieve duurzaamheid

Onderzoek naar draagvlak in 2016

Voor het bestuur van Pensioenfonds PGB is het belangrijk dat er draagvlak is voor het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Daarom is onderzoek gedaan om inzicht te krijgen in de verwachtingen en wensen van deelnemers.

De deelnemers gaven aan dat zij maatschappelijk verantwoord beleggen belangrijk vinden. Tegelijkertijd is en blijft het vertrekpunt een goed rendement. Het onderzoek uit 2016 leverde de volgende richtinggevende uitspraken op:

- Richt de focus op het vermijden van hoge beloningen, corruptie en fraude zoals belastingontduiking.
- Zorg voor een beleid dat goede gezondheid, goede arbeidsomstandigheden en bescherming van mensenrechten nastreeft.
- Investeer niet in de meest controversiële sectoren tabak en wapens. En investeer niet in bedrijven die gebruik maken van kinderarbeid.
- Zorg ervoor dat klimaatverandering niet ten koste gaat van het rendement.
- Kijk of je meer kunt doen om Nederland te versterken.

Naar aanleiding van deze wensen van de deelnemers, de maatschappelijke ontwikkelingen (zoals het Klimaatakkoord van Parijs), en de behoefte bij bestuur om op dit gebied een duidelijk beleid te hebben, heeft het bestuur besloten om koers te zetten naar een intensief duurzaamheidsbeleid.

Vormgeving intensieve MVB-beleid in 2017

In 2017 is het fonds aan de slag gegaan om het aangescherpte MVB-beleid vorm te geven. Het bestuur heeft allereerst de principes voor verantwoord beleggen van de Verenigde Naties (de United Nations Principles for Responsible Investing) ondertekend.

Dit is gedaan om te laten zien dat Pensioenfonds PGB het belang van verantwoord beleggen onderstreept. Via de principes beloven ondertekenaars om bij het beleggen rekening te houden met mensenrechten en arbeidsomstandigheden, milieu en goed bestuur.

Ook beloven ondertekenaars verslag te doen van hun vorderingen op het gebied van verantwoord beleggen. De principes bestaan sinds 2006 en zijn in het leven geroepen door (toenmalig) Verenigde Naties secretaris-generaal Kofi Annan.

Ook beleggen volgens de VN Global Compact Principles
De VN hanteert ook grondbeginselen waaraan bedrijven zich moeten houden als zij produceren en zakendoen. Die zijn samengevat onder de zogenaamde Global Compact Principles van de VN. Pensioenfonds PGB wil niet beleggen in bedrijven die deze principes overschrijden tenzij nadrukkelijk wordt aangetoond dat het bedrijf maatregelen neemt om herhaling te voorkomen.

De beleggingsportefeuille van Pensioenfonds PGB wordt elk kwartaal op deze punten getoetst door Sustainalytics, een onafhankelijk onderzoeksbureau. De 10 Global Compact principes hebben betrekking op 4 gebieden te weten mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en het vermijden van corruptie.

Overige Producten en bedrijven waarin het fonds niet belegt

Pensioenfonds PGB volgt een uitsluitingsbeleid op basis van de Global Compact principes sinds 2008. Hierdoor werd al voldaan aan de wens van de deelnemers om niet in kinderarbeid en corrupte bedrijven te beleggen. Op basis van het deelnemersonderzoek is nog een aantal extra uitsluitingscategorieën toegevoegd.

Dat zijn tabaksfabrikanten en producenten van de meeste controversiële wapens. Sinds 1 januari 2013 bestaat er in Nederland een wettelijk verbod op het investeren in clustermunition. Die wapens werden samen met chemische en biologische wapens al uitgesloten door Pensioenfonds PGB. Het uitsluitingsbeleid is nog niet van toepassing op beleggingsfondsen waarin is belegd, omdat dat geen rechtstreekse belangen zijn.

In gesprek met bedrijven als dat nodig is

Het bestuur wil er verder op kunnen vertrouwen dat bedrijven waarin wel wordt belegd goed omgaan met de belangen van de deelnemers. Daarom gaat Pensioenfonds PGB als dat nodig is actief in gesprek met ondernemingen in de portefeuille. In 2017 is ervoor gekozen om dat via een gespecialiseerd bedrijf te doen: BMO Global Asset Management.

Dat bleek namelijk kostenefficiënter dan er zelf mensen voor aan te nemen, omdat dit bedrijf voor meerdere pensioenfondsen werkt. BMO voert namens het fonds de dialoog en ook wordt door hen namens Pensioenfonds PGB gestemd op basis van maatschappelijke criteria, zoals goed bestuur, mensenrechten, en gezondheid en milieu.

Beleidsvoorbereiding in 2018

In 2018 is begonnen met de beleidsvoorbereiding voor het klimaatbeleid en beleid voor de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties, de Sustainable Development Goals (SDG's).

Het Klimaatakkoord van Parijs dat in December 2015 werd gesloten is verreweg het meest bekende recente akkoord in de historie van de Verenigde Naties (VN). Maar eveneens in 2015 werd het akkoord over de SDG's gesloten door de wereldregeringsleiders. Beide zijn door nagenoeg alle landen in de wereld onderschreven en vormen belangrijke componenten voor het duurzaamheidsbeleid van Pensioenfonds PGB.

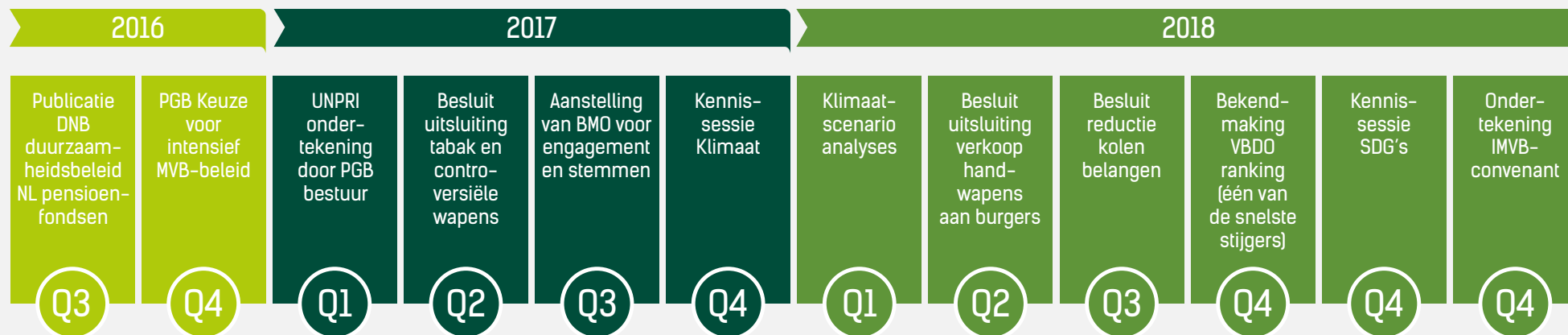
Het klimaatbeleid werd voorbereid door analyses te maken van de verschillende toekomstscenario's bij opwarming van de aarde, de gevolgen ervan voor het pensioenvermogen en de maatregelen die genomen kunnen worden. Vooruitlopend op de besluitvorming over het nieuwe beleid in 2019 zijn ook alvast enkele maatregelen genomen. Zo zijn bijvoorbeeld de kolenbeleggingen teruggebracht. Over de SDG's is meer kennis verworven en er is via deelnemersonderzoek nagegaan welke prioriteiten deelnemers hebben op dit terrein.

Op die manier kan bij de ontwikkeling van het intensieve duurzaamheidsbeleid rekening gehouden worden met de aspecten van kwaliteit van leven die het meest leven bij de achterban, ook al blijven bij de toetsing alle duurzaamheids-criteria van belang. Andere belangrijke ontwikkelingen in 2018 zijn de ondertekening van het Internationale MVB-convenant voor de pensioensector door Pensioenfonds PGB en de uitsluiting van bedrijven die handwapens verkopen aan particulieren.

Pensioenfonds PGB heeft inmiddels erkenning gekregen voor de stappen die in de afgelopen jaren zijn gezet om de beleggingen duurzamer te maken. Op de jaarlijkse duurzaamheidsranglijst van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) was het fonds één van de grootste stijgers in 2018 ten opzichte van andere pensioenfondsen.

Het bestuur ziet dit als steun in de rug voor de verdere ontwikkeling van het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen.

2016: klantonderzoek
verantwoord beleggen
is de basis

Overzicht 1. Ontwikkeling van het intensieve MVB-beleid in de tijd.

De pijlers van het MVB-beleid

Pijler 1 Verminderen negatieve effecten: uitsluiten

Bij het in de praktijk brengen van verantwoord beleggen gebruikt Pensioenfonds PGB meerdere instrumenten die de pijlers vormen voor het MVB-beleid. Deze instrumenten zijn erop gericht om MVB-risico's te vermijden en de kans op een goed financieel resultaat op de lange termijn te vergroten met oog voor kwaliteit van leven.

Dat kan door:

- het reduceren van risico's en negatieve impact door uitsluitingen;
- invloed uit te oefenen op bedrijven;
- beleggingen te kiezen die bijdragen aan een positieve maatschappelijke verandering.

Hieronder volgt een toelichting op de 3 pijlers

Het uitsluitingsinstrument wordt ingezet voor ondernemingen waar Pensioenfonds PGB niet in wil beleggen. Zoals eerder werd vermeld voert het fonds al langer een uitsluitingsbeleid op basis van de Global Compact principes, aangevuld met het wettelijke verbod op beleggingen in bepaalde controversiële wapens en ingestelde sancties door de VN of de Europese Unie (EU).

Geen beleggingen meer in tabak en lijst van controversiële wapens uitgebreid

In 2017 heeft het fonds, naar aanleiding van het deelnemersonderzoek, besloten om niet meer in tabak te beleggen. Ook is de lijst van bedrijven waarin niet wordt belegd uitgebreid omdat ze betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Dit zijn wapens die op grote schaal leed (kunnen) toebrengen en gericht zijn op burgers.

Het gaat hierbij om de volgende soorten:

- chemische wapens
- biologische wapens

- antipersoonsmijnen
- clusterbommen
- munitie met verarmd uranium en
- nucleaire wapens

Bij nucleaire wapens geldt een uitzondering voor kernwapens die onder het non-proliferatieverdrag vallen. Met dit verdrag wordt de verspreiding van kernwapens beperkt.

Sinds 2018 belegt het fonds ook niet meer in bedrijven die vuurwapens verkopen aan burgers. Dit naar aanleiding van het toenemend aantal schietpartijen in publieke gelegenheden waarbij onschuldige burgers zoals studenten en kerkgangers het slachtoffer zijn.

Pensioenfonds PGB besloot ook om de tabaksfabrikanten uit te sluiten die hun omzet voor minstens 25% uit tabaksproducten halen. Roken is slecht voor de gezondheid en onze deelnemers hebben aangegeven daar niet in te willen beleggen.

Daarnaast waren er extra argumenten om niet meer in tabaksproducenten te beleggen:

- Bij de productie van tabak is er vaak sprake van slechte arbeidsomstandigheden en ook kinderarbeid.
- De marketing en verkoop van tabaksproducenten richt zich vooral op jongeren. Dit met het doel om hen zo vroeg mogelijk verslaafd te maken.

Kolenbeleggingen zijn teruggebracht

Bij de risicoanalyses ten behoeve van het klimaatbeleid werd duidelijk dat het wenselijk was om de kolenbeleggingen terug te brengen. Pensioenfonds PGB heeft daarin de eerste stap gezet, door niet langer te beleggen in ondernemingen die meer dan 50% van hun omzet uit winning van kolen of energieopwekking met kolen halen.

Elk kwartaal toetsing via onafhankelijk onderzoeksbureau Pensioenfonds PGB heeft een onafhankelijk onderzoeksbureau, Sustainalytics, ingeschakeld om elk kwartaal onze beleggingsportefeuille te toetsen op het uitsluitingenbeleid. Dat bleek namelijk kostenefficiënter dan er zelf mensen voor aan te nemen.

Per ultimo 2018 zijn nu de volgende categorieën bedrijven uitgesloten:

- Producenten van controversiële wapens*
- Bedrijven die zich bezighouden met de verkoop van handwapens aan burgers
- Tabaksfabrikanten
- Bedrijven die meer dan 50% van hun omzet halen uit de delving van thermische kolen

- Bedrijven die meer dan 50% van hun omzet halen uit de opwekking van energie via thermische kolen
- Bedrijven die de één of meerdere van de Global Compact principes overtreden.

* Exclusief kernwapens in landen die het Non-proliferatieverdrag hebben ondertekend. In het non-proliferatieverdrag is afgesproken om het bezit van kernwapens te beperken.

Uitsluitingen bedrijven (totaal 249)

United Nations Global Compact

Bedrijven moeten op het gebied van mensenrechten:

- de internationale bepalingen op het gebied van mensenrechten ondersteunen en respecteren.
- zich ervan verzekeren dat ze niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Mensenrechten

18 bedrijven

Arbeidsomstandigheden

11 bedrijven

Milieu

5 bedrijven

Corruptie

14 bedrijven

Kolen

142 bedrijven

Controversiële wapens

26 bedrijven

Handwapens

13 bedrijven

Tabak

20 bedrijven

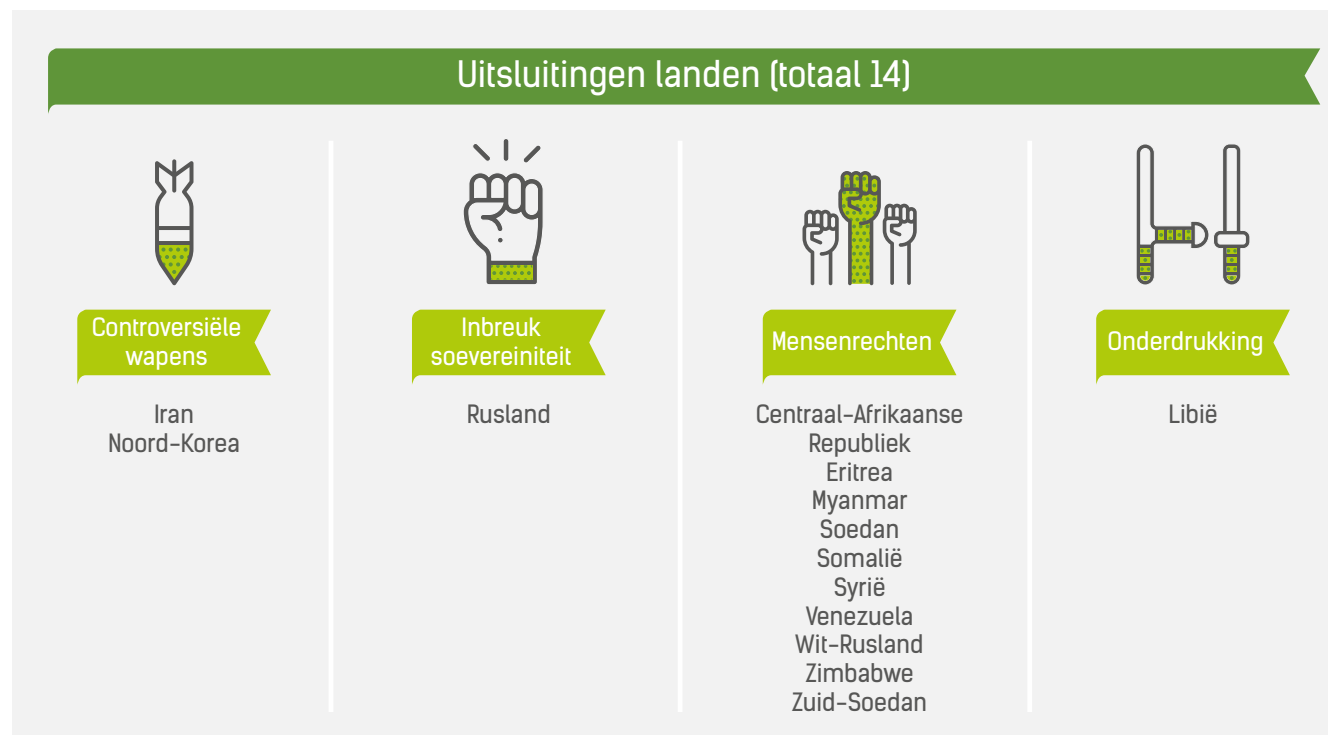
Bedrijven moeten voor het milieu:

- uitdagingen op milieugebied met voorzorg benaderen.
- de ontwikkeling en de verspreiding van milieuvriendelijke technologieën stimuleren.

En bedrijven moeten:

- elke vorm van corruptie tegengaan, inclusief afpersing en omkoping.

Pensioenfonds PGB volgt ook een landenuitsluitingsbeleid. Dit is gebaseerd op sanctielijsten van de EU en de VN. Landen die op die lijsten komen worden van belegging uitgesloten.

Financieel resultaat uitsluitingen

Het totale resultaat van het uitsluitingsbeleid was positief en bedroeg € 24 miljoen in 2018. Dat positieve resultaat was grotendeels te danken aan het feit dat Pensioenfonds PGB in 2018 niet meer in sigarettenfabrikanten belegde. Deze bedrijven kregen in dat jaar te maken met aanzienlijke tegenwind omdat het roken wereldwijd meer en meer wordt teruggedrongen. Wij verwachten niet dat het elk jaar een positieve bijdrage zal leveren. Wel verwachten wij dat het ons beleggingsrisico op termijn zal verminderen.

Pijler 2
Het promoten van verbeteringen:
in gesprek gaan en stemmen

Pensioenfonds PGB wil erop kunnen vertrouwen dat bedrijven waarin het belegt, goed omgaan met de belangen van de deelnemers. Daarom gaan we als dat nodig is actief in gesprek met de bedrijven waarin wij beleggen. En brengen we onze stem uit op aandeelhoudersvergaderingen. Via onze stem sporen we bedrijven aan om maatschappelijk verantwoord te ondernemen.

Ook helpt het stemmen om maatschappelijk verantwoorde beleggingsonderwerpen onder de aandacht te brengen. De stemtabel geeft weer hoe er in 2018 over de verschillende beleggingsonderwerpen is gestemd.

Stemgedrag in 2018

In de meerderheid van de gevallen is voor voorstellen van aandeelhouders gestemd. Het gaat hier om resoluties van aandeelhouders die iets specifiek willen bereiken op beleidsgebied bij de betreffende onderneming. Pensioenfonds PGB is voor een genuanceerd stemgedrag als aandeelhouder. Een voorbeeld hiervan bij een Nederlands bedrijf was de aandeelhoudersvergadering van Shell.

In mei 2018 werd op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering gestemd over een resolutie waarin Shell werd aangespoord om harde klimaatdoelen te stellen. Shell was volgens Pensioenfonds PGB echter op de goede weg om aansluiting te zoeken bij het klimaat-akkoord, hoewel de directie zijn ambities beter kon formuleren. Daarover is BMO namens het fonds in dialoog gebleven en eind 2018 kondigde het bedrijf aan te streven naar een halvering van de netto broeikasgasen van de energieproducten in 2050.

Pensioenfonds PGB heeft mensenrechten hoog in het vaandel staan, toch heeft het fonds een aantal keer tegen voorstellen gestemd ten aanzien van bescherming van mensenrechten. Die voorstellen waren in de ogen van het fonds soms te beperkt qua focus van de voorstellen of daartegenover soms zelfs overbodig omdat er al beleid was.

Beleid tegen hoge beloningen

Eén van de belangrijkste redenen om ons stemgedrag te stroomlijnen was de wens van deelnemers om beleid te voeren tegen hoge beloningen. Om die reden gaan we daar in deze paragraaf uitgebreid op in. In 2018 is in 62% van de gevallen tegen beloningsvoorstellen gestemd. Dit zijn voorstellen van de onderneming zelf. Dat is een behoorlijk hoog percentage tegen. Onder de noemer 'Beloningsvoorstellen' vallen ook voorstellen over het maximaliseren van compensatie van bestuurders.

Daar wordt altijd voor gestemd.

Als achtergrondinformatie hieronder de regels die worden gehanteerd bij het stemmen op beloningsvoorstellen:

- Beloning moet voldoende zijn om te werven, te behouden en te motiveren. De totale omvang van de beloning moet rekening houden met de individuele omstandigheden van de onderneming en de ontwikkeling van de beloning in de sector en de markt in het algemeen, maar de beloning mag niet onnodig stijgen.
- Variabele beloning voor directieleden moet publiek zijn, relevant zijn voor de bedrijfsstrategie en robuuste en ambitieuze prestatiedoelstellingen omvatten die sterke prestaties op lange termijn belonen.
- Bonusuitkeringen dienen niet te worden toegekend aan niet-uitvoerende leden van de raden van bestuur in aanvulling op hun winstuitkering, aangezien dit hun onafhankelijkheid in het gedrang kan brengen.
- Er worden geen variabele beloningen toegekend voor ondermaatse prestaties (onder de mediaan van het gemiddelde).

- Op aandelen gebaseerde variabele beloningen voor leidinggevend en werknemers moeten als afzonderlijke stempunten ter goedkeuring aan de aandeelhouders worden voorgelegd.
- Ontslagvergoedingen mogen niet meer bedragen dan twee jaarsalarissen. Grotere ontslagregelingen moeten ter goedkeuring aan de aandeelhouders worden voorgelegd.
- Bij vervroegde beëindiging moeten alle op aandelen gebaseerde toekenningen pro rata in de loop van de tijd worden beoordeeld en op hun prestaties worden getest, ook in het geval van een wijziging van de zeggenschap.
- Alle uitzonderlijke of bijzondere beloningen moeten duidelijk gekoppeld zijn aan de prestaties en aantonen dat zij aandeelhouderswaarde creëren naast en boven het bedrag dat van de bestuurders als normaal onderdeel van hun functie wordt verwacht.

Op de volgende pagina ziet u hoe Pensioenfonds PGB heeft gestemd in 2018.

Stemtabel Pensioenfonds PGB 2018

Categorie	Tegen		Voor		Onthouden		Totaal	
Anti-overname maatregelen	27	15,0%	153	85,0%	0	0,0%	180	100,0%
Kapitalisatie van de onderneming	99	14,2%	599	85,8%	0	0,0%	698	100,0%
Samenstelling bestuur	2.010	23,7%	6.449	76,1%	20	0,2%	8.479	100,0%
Voorstellen voor houders van preferente aandelen	16	64,0%	9	36,0%	0	0,0%	25	100,0%
Beloning van bestuurders	834	57,2%	620	42,6%	3	0,2%	1.457	100,0%
Reorganisatie/fusies en overnames	9	4,6%	187	95,4%	0	0,0%	196	100,0%
Operationele zaken (dividend, decharge)	53	2,9%	1.800	97,1%	0	0,0%	1.853	100,0%
Totaal van alle management voorstellen	3.048		9.817		23		12.888	
Aandeelhoudersvoorstellen:								
- Beloning van bestuurders	8	25,0%	23	71,9%	1	3,1%	32	100,0%
- Bestuurlijke aangelegenheden en aandeelhoudersrechten	6	30,0%	14	70,0%	0	0,0%	20	100,0%
- Samenstelling bestuur	30	30,3%	67	67,7%	2	2,0%	99	100,0%
- Algemene economische aangelegenheden	0		0		0		0	
- Gezondheid & Milieu	5	15,6%	27	84,4%	0	0,0%	32	100,0%
- Overige duurzaamheidsgerelateerde onderwerpen	4	9,3%	38	88,4%	1	2,3%	43	100,0%
- Operationele zaken	11	27,5%	29	72,5%	0	0,0%	40	100,0%
- Mensenrechten	5	62,5%	2	25,0%	1	12,5%	8	100,0%
- Overige zaken	3	50,0%	3	50,0%	0	0,0%	6	100,0%
Totaal van alle aandeelhoudersvoorstellen	72		203		5		280	
Totaal van alle voorstellen	3.120		10.020		28		13.168	

In gesprek: Engagement

De engagementtabel op pagina 18 geeft informatie over de onderwerpen waarop ondernemingen in het afgelopen jaar zijn aangesproken en over de uitkomsten (mijlpalen). BMO heeft in het afgelopen jaar mede namens Pensioenfonds PGB 161 mijlpalen bereikt. Deze mijlpalen zijn doorgaans de uitkomst van engagement gedurende een langere periode. Engagementtrajecten lopen vaak meerdere jaren.

Voorbeelden van goede uitkomsten zijn bijvoorbeeld geweest:

- het vertrek van een CEO na corruptie;
- de toezegging van een grote oliemaatschappij om haar CO2-voetafdruk terug te dringen;
- het tot stand komen van een cao bij een bedrijf met slechte arbeidsomstandigheden;
- het afstoten van een kolencentrale bij een energiebedrijf en
- onafhankelijkheid van het bestuur bij een Japans bedrijf.

Mijlpalen worden veelal bereikt op ondernemingsniveau terwijl het onderwerp zelf met meerdere bedrijven moet worden besproken. Het gemelde resultaat heeft dan betrekking op 1 bedrijf of sector terwijl de engagementtrajecten op de verschillende onderwerpen bij andere bedrijven gewoon doorlopen. We noemen 5 voorbeelden van engagementtrajecten waar meerdere bedrijven worden aangesproken:

1. Engagement voor goede arbeidsomstandigheden

Volgens de International Labour Organization (ILO) zijn er nog steeds meer dan 20 miljoen mensen wereldwijd die hun werk onder slechte omstandigheden moeten doen. Het gaat dan vaak om werk in de toeleveringsketens van grote bedrijven. In het engagementprogramma van BMO worden bedrijven benaderd om hen te stimuleren deze problemen structureel aan te pakken.

De nadruk ligt hierbij op de sectoren textiel, voedingsmiddelen en bouw in het Verenigd Koninkrijk. In dit land is sinds enige jaren de Modern Slavery Act van toepassing. Dit is wetgeving die voorschrijft dat de bedrijven jaarlijks een verklaring moeten afleggen of zij maatregelen hebben genomen om slavernij en mensensmokkel in hun toeleveringsketen te voorkomen.

Een positieve ontwikkeling in de kledingindustrie in 2018 was dat een aantal grote ondernemingen zoals The Gap, Marks & Spencer en Inditex (het bedrijf achter o.a. Zara) actief zijn gaan samenwerken met vakbonden om ACT (Action, Collaboration, Transformation) op te richten. Met als doel collectieve onderhandelingen, betere arbeidsomstandigheden en -lonen sectorbreed door te voeren.

2. Engagement voor mensenrechten

In 2018 is BMO gestart met de voorbereiding voor een engagementprogramma om de dialoog aan te gaan met bedrijven die minder dan het leefbaar loon betalen. Leefbaar loon is een loon waarvan een gemiddeld gezin (in een bepaalde economische regio) zijn basisbehoeften kan bekostigen. Op grond van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens vallen daar in ieder geval onder: voldoende voedsel, kleding, huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg. Het engagementinitiatief richt zich in eerste instantie op leefbaar loon voor de werknemers van Amerikaanse retailbedrijven. In een later stadium richt het zich ook op toeleveranciers.

Het is een complex onderwerp omdat in veel landen het wettelijk minimumloon geen leefbaar loon is. Als gevolg hiervan kunnen vele gezinnen niet in hun basisbehoeften voorzien. Mogelijke gevolgen zijn kinderarbeid en excessief overwerk.

3. *Engagement voor gezondheid*

BMO spreekt namens ons ook met farmaceutische ondernemingen over een verantwoorde prijsstelling voor medicijnen. Het is belangrijk dat iedereen toegang heeft tot betaalbare medicijnen. In ontwikkelingslanden, maar ook in ontwikkelde landen. Dit langlopende engagementprogramma is gericht op toegang tot zorg en draagt bij aan een belangrijk onderwerp: gezondheid en welzijn.

In het kader van dit project heeft BMO namens Pensioenfonds PGB in 2018 met meer dan 30 ondernemingen wereldwijd contact gezocht. Hieronder het bedrijf Novartis, dat in 2018 in Nederland in opspraak raakte over dit onderwerp. Uit een aantal diepgravende discussies over dit onderwerp bleek dat de ondernemingen maar langzaam grip krijgen op de invoering van effectieve werkwijzen op dit complexe terrein.

Pensioenfonds PGB heeft de bedrijven sterk aangespoord om een aantal essentiële verbeteringen door te voeren:

- deskundigheid van en toezicht door het bestuur;
- beleid en toewijding van de top;
- vrijwillige beperkingen van prijsverhogingen;
- invoering van alternatieve prijsmodellen voor medicijnen.

Novartis is inmiddels uitgesloten omdat wij niet snel genoeg goede vooruitgang zagen.

4. *Engagement voor klimaat*

Pensioenfonds PGB is via BMO aangesloten bij het Climate 100+ engagement project. Dat heeft als doel om de 100 grootste vervuilers in de wereld te stimuleren mee te gaan in de energietransitie en hun CO₂-uitstoot te verminderen. In dit vijfjarig initiatief laat de internationale beleggersgemeenschap haar stem horen op het vlak van klimaatthema's (via de Global Investor Coalition on Climate Change).

Hierdoor wordt de reikwijdte van engagement op klimaatverandering enorm verbreed en tegelijkertijd worden krachten gebundeld. Het besluit van BP, Exxon Mobil en Shell om reductiedoelen te stellen voor methaanemissies bij de winning en productie van gas is één van de positieve uitkomsten van het initiatief.

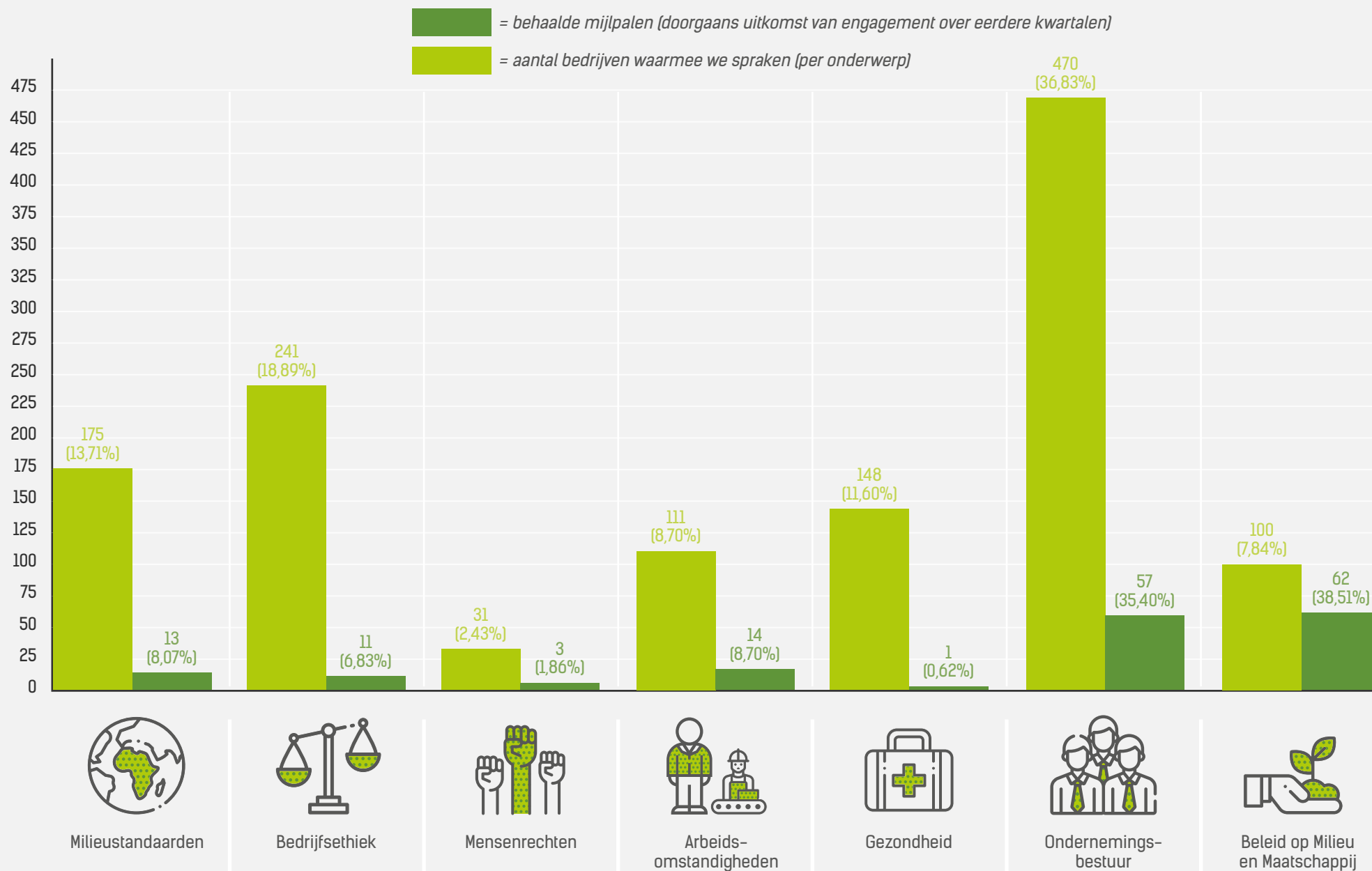
5. *Engagement voor milieu*

Dit onderwerp kwam niet als specifiek aandachtsgebied uit het deelnemersonderzoek, maar het maatschappelijk belang hiervan is het laatste anderhalf jaar sterk toegenomen. De grote hoeveelheid plastic in oceanen en zeeën is een gevaar voor het leven onder water.

Mede namens Pensioenfonds PGB worden gesprekken gevoerd met de grote voedsel- en drankconcerns over de verkoop van dranken in plastic flessen. Doel is hen te laten zoeken naar alternatieven voor plastic verpakkingen. Coca Cola, Nestlé, Pepsico, Danone en Starbucks zijn bekende namen in het rijtje van aangesproken bedrijven

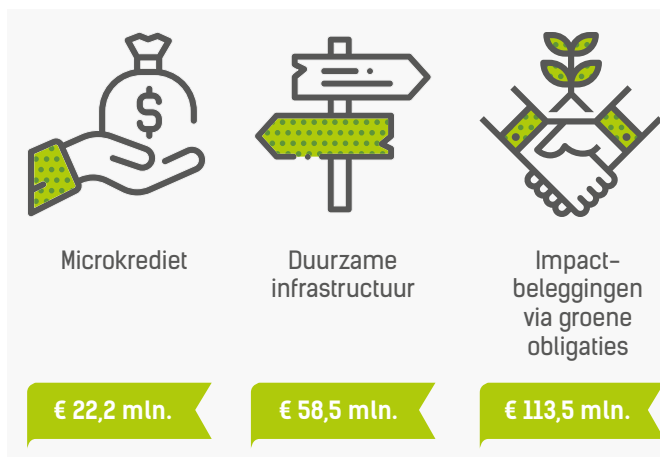
De kwartaalpublicaties van onze engagement-inspanningen worden een maand na het einde van het kwartaal altijd op de PGB-website geplaatst: pensioenfondspgb.nl/mvb.

Engagementtabel: resultaten van het in dialoog gaan met de bedrijven waarin we beleggen

Pijler 3 verhogen van positieve impact

Pensioenfonds PGB heeft al enkele impactbeleggingen in portefeuille. Dat zijn beleggingen die erop gericht zijn een positieve maatschappelijke verandering teweeg te brengen. Het pensioenfonds staat open voor dit soort beleggingen in portefeuille als ze aan de rendementsdoelstelling voldoen.

Impactbeleggingen via microkrediet

Het fonds belegt bijvoorbeeld sinds december 2014 in microkredieten ruim € 22 miljoen. Dat gaat via een beleggingsfonds dat via lokale microkredietinstellingen geld uitleent aan kleine ondernemers in ontwikkelingslanden. De doelstelling is een aantrekkelijk economisch en sociaal rendement te behalen.

Dit laatste gebeurt door enerzijds de toegang tot financiering te verbeteren voor kleine ondernemers in deze landen. Anderzijds gebeurt dat door microkredietinstellingen te stimuleren hun transparantie te verhogen en de belangen van hun klanten te behartigen.

Impactbeleggingen via duurzame infrastructuur

Pensioenfonds PGB belegt ook in infrastructuurbeleggingen. Dat zijn investeringen in objecten die langere tijd in behoeften voorzien en essentieel zijn voor een goed functionerende samenleving. Goede infrastructuur is een voorwaarde voor economische en industriële ontwikkeling en kan beschouwd worden als de ruggengraat van een economie.

Het gaat dan vaak om dijken, spoorwegen en verschillende vormen van energievoorziening. Door te beleggen in duurzame infrastructuur wordt een bijdrage geleverd aan milieu- en klimaatvriendelijke oplossingen. Pensioenfonds PGB heeft momenteel ruim € 58 miljoen geïnvesteerd in infrastructuurfondsen, die gericht zijn op duurzaamheid.

Impactbeleggingen via green bonds (groene obligaties)

Een 'green bond' oftewel een groene obligatie is een obligatie waarmee beleggers investeren in duurzame projecten. Bijvoorbeeld in leningen voor groen vastgoed, schone energie of openbaar vervoer. Als Pensioenfonds PGB in een groene obligatie belegt, wordt een 'schuldbewijs' van een bank of een bedrijf gekocht.

Voorwaarde voor een kwalificatie als groene obligatie is dat van tevoren duidelijk is naar welke groene projecten de opbrengst van de lening gaat. De obligatie dient dan als financiering voor deze projecten en er wordt een vaste rente over vergoed. Door zo'n groene obligatie te kopen, weet de belegger precies wat de duurzame impact is. Een derde onafhankelijke partij controleert in de regel of de besteding van het bedrag op een transparante manier gebeurt. Aan het eind van 2018 belegde Pensioenfonds PGB in 6 'green bonds' met een totale waarde van € 113,5 miljoen.

Groen vastgoed

Pensioenfonds PGB ziet groen vastgoed als een positieve investering die bijdraagt aan de klimaatdoelen. Voor het beantwoorden van de vraag of onze vastgoedbeleggingen groen genoeg zijn, maken wij gebruik van de GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark)-score. GRESB is een organisatie die als doel heeft om diepgaand, onafhankelijk onderzoek te doen naar de duurzaamheidsprestaties van vastgoedfondsen.

Daarbij wordt met name gekeken naar de duurzaamheid van het beleid. Al onze vastgoedmanagers kregen groene sterren volgens de GRESB-methodiek. Het hebben van een ster betekent in feite dat beleid en management voor wat betreft duurzaamheid op orde zijn.

De resultaten daarvan worden gemeten in termen van energiegebruik, CO2-uitstoot, watergebruik en afvalmanagement. Hoe beter het beleid, hoe meer sterren. De Nederlandse beleggingsfondsen in de vastgoedportefeuille van Pensioenfonds PGB hebben de hoogste beoordeling (5 sterren). Ons Amerikaanse vastgoedfonds heeft een 4-sterrenbeoordeling, en de Europese vastgoedfondsen hebben 3 sterren. In totaal was per ultimo 2018 bijna € 600 miljoen belegd in dit soort vastgoed.

Nederlands Woning vastgoed	★★★★★
Nederlands Winkel vastgoed	★★★★★
Nederlands Kantoren vastgoed	★★★★★
Europees Woning vastgoed	★★★☆☆
Europees Logistiek vastgoed	★★★☆☆
Noord-Amerikaans vastgoed	★★★★☆

Samenvattend overzicht van de drie pijlers van het MVB-beleid

Pijler	Resultaat
1. Verminderen negatieve effecten: bedrijven uitsluiten	Kolen, controversiële wapens (excl. kernwapens), handwapens voor burgers, Global Compact overtreders, tabaksfabrikanten
2. Promoten van verbeteringen: in gesprek gaan en stemmen	We hebben ons gericht op de volgende hoofdthema's: <ul style="list-style-type: none"> • Goede arbeidsomstandigheden • Mensenrechten, leefbaar loon • Gezondheid • Klimaat • Milieu • Extreme beloningen Over met name die onderwerpen zijn we in 2018 met bedrijven in gesprek gegaan of hebben we een stem uitgebracht op de aandeelhoudersvergadering
3. Verhogen positieve impact	In 2019 zal beleid worden gemaakt om de positieve impact van Pensioenfonds PGB verder te vergroten

Verdere invulling van het MVB-beleid

Er staan nog enkele belangrijke onderwerpen op de agenda voor de verdere invulling van het MVB-beleid. Het pensioenfonds wil de positieve impact verhogen door aan te sluiten bij de ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Het klimaatbeleid zal verder worden geïmplementeerd en er zal aandacht worden geschonken aan beleggingen in Nederland. Ook wil het bestuur verdere opvolging geven aan de ondertekening van het IMVB-convenant.

Klimaatbeleid

In 2018 is begonnen met de beleidsvoorbereiding van de volgende MVB-stappen. Er is veel aandacht besteed aan de formulering van een klimaatbeleid. In december 2015 spraken 195 landen en de EU in de Franse hoofdstad Parijs af dat aan het eind van de eeuw de opwarming van de aarde ten opzichte van 1990 ruim onder 2 graden Celsius moet blijven. Om dit zogenoemde klimaatakkoord te realiseren, is het nodig dat de wereldwijde netto-uitstoot van broeikasgassen (vooral CO₂) in de tweede helft van deze eeuw nihil is.

Lukt dit niet, dan zullen we wereldwijd te maken krijgen met een toename van de negatieve effecten van de verdere opwarming van de aarde, zoals extreem weer, overstromingen, maar ook droogte en in veel landen lagere economische groeicijfers.

Het klimaatakkoord heeft gevolgen voor de beleggingen van het pensioengeld. Door veranderende regels van overheden kan de waarde dalen van beleggingen die sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen. Daarnaast moet het fonds rekening houden met gevolgen van klimaatverandering zelf, zoals schade die kan ontstaan door extreem weer. Pensioenfonds PGB heeft daarom de risico's in kaart gebracht.

Maar dat is niet het enige. De deelnemers van het fonds vinden klimaatverandering belangrijk, en het bestuur ook. Daarom is in 2018 alvast besloten om niet langer te beleggen in bedrijven die meer dan 50% van hun omzet halen uit winning van kolen of energieopwekking met kolen. En via partner BMO wordt deelgenomen aan het Climate Action 100+ engagementinitiatief.

Ook wordt inmiddels gebruik gemaakt van een klimaatrisico-score voor de bedrijfsobligatieportefeuille. Met behulp daarvan wordt bepaald of het klimaatrisico voldoende is meegewogen. Verder is de wens geformuleerd om de beleggingen in groene obligaties uit te breiden.

11 jaar

Is het aantal jaren dat er nog over is tot 2030, de eerste peildatum van het klimaatakkoord.

49%

Is het percentage waarmee de Nederlandse CO₂-uitstoot per 2030 gereduceerd moet zijn.

1,5°

Het klimaatakkoord stuurt op een opwarming van maximaal 2 graden, maar 1,5 graden Celsius zou ideaal zijn en is wellicht nog haalbaar als iedereen zich aan de afspraken gaat houden.

De 17 ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties

Als onderdeel van de beleidsvoorbereiding werd eind 2018 aan de deelnemers gevraagd welke van de 17 ontwikkelingsdoelen zij de belangrijkste vinden. De Sustainable Development Goals, of Duurzame Ontwikkelingsdoelen, zijn bedoeld om de wereld tot een betere plek te maken in 2030. Het is het voorstel van de Verenigde Naties voor een mondiale agenda.

De VN bedachten in 2000 voor het eerst ontwikkelingsdoelen voor de hele wereld: de 8 millenniumdoelen die in 2015 eindigden.

De 17 SDG's zijn het vervolg op de voormalige 8 millenniumdoelen. Het eerste en belangrijkste doel was toen en is nu nog steeds het beëindigen van extreme armoede, volgens de VN 'de grootste uitdaging van deze tijd'.

Van alle doelen scoorden goede gezondheid en welzijn, armoedebestrijding, betaalbare duurzame energie en actie tegen klimaatverandering het hoogst in het deelnemersonderzoek. Daarin is ook specifiek gevraagd naar de ideeën over beleggen in Nederland. Ook hierbij scoorden goede gezondheid en welzijn en betaalbare duurzame energie hoog.

De 17 duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN worden veelal weergegeven met deze symbolen.

IMVB-convenant

Om de betrokkenheid bij een leefbare wereld verder te onderstrepen heeft het bestuur in het laatste kwartaal van 2018 het IMVB-convenant ondertekend. De Pensioenfondsen die het Convenant voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) hebben ondertekend, kiezen voor een aanpak waarbij de (OESO-)gedragsrichtlijnen voor multinationale ondernemingen en VN Principes voor Mensenrechten en Bedrijfsleven (de UN Guiding Principles on Business and Human Rights) als basis worden genomen.

Ondertekenaars hopen hiermee op korte en lange termijn een bijdrage te leveren aan de realisatie van de doelstellingen van de OESO-gedragsrichtlijnen en 'VN Principes' en daarmee ook aan de duurzaamheidsdoelstellingen (Sustainable Development Goals).

Belangrijkste beoogde componenten zijn arbeidsrechten (waaronder vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen), mensenrechten (waaronder kinderrechten, gendergelijkheid en landrechten), klimaatverandering, natuur, corruptiebestrijding en gezondheid (waaronder toegang tot medicijnen).

Rob Heerkens,
bestuurslid vermogensbeheer
en balansmanagement

Slotwoord

"De uitkomsten van de verschillende deelnemersonderzoeken, wet- en regelgeving en onze beleggingsovertuigingen zijn richtinggevend voor de verdere ontwikkeling van het maatschappelijk verantwoord beleggen bij Pensioenfonds PGB in de komende jaren.

Bij dit beleid proberen we zo dicht mogelijk bij de wensen van onze deelnemers te blijven. Het fonds neemt alleen risico's als het daarvoor wordt beloond. We selecteren bij voorkeur managers die de Principes van de Verenigde Naties (UNPRI) ondertekend hebben.

Financiële overwegingen vormen een integraal onderdeel van de beslissingen die we als fonds nemen. Zo trekt het fonds samen met de deelnemers op voor een goed pensioen in een leefbare wereld."

Bijlage

I: Code Pensioenfondsen en IORP II

Wetgeving en internationale beleidsrichtlijnen die sturing geven aan het MVB-beleid

Drie normen

Voor het beleid op gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen gelden voor pensioenfondsen 3 normen, die zijn vastgelegd in de Code Pensioenfondsen:

- Het bestuur zorgt ervoor dat in het beleggingsbeleid staat hoe het fonds rekening houdt met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen;
- Het bestuur heeft de verantwoordelijkheid om te zorgen voor optimaal rendement bij een aanvaardbaar risico;
- Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.

De Code Pensioenfondsen is per 1 juli 2014 wettelijk verankerd, en bevat de uitwerking van artikel 33 lid 2 van de Pensioenwet. De Code Pensioenfondsen bevat daarmee de praktische invulling van de wettelijke eis tot 'goed bestuur' van een pensioenfonds. Door deze wettelijke bepaling van de code vormen de pensioenfondsen de enige sector met wettelijke sectorbepalingen voor verantwoord beleggen.

Eisen aan MVB-rapportage:

- In artikel 135 lid 4 van de Pensioenwet is daarnaast de eis vastgelegd dat pensioenfondsen in hun jaarverslag moeten rapporteren of – en zo ja, hoe – rekening wordt gehouden met 'milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen'. PW 135 lid 4 bevat geen inhoudelijke eisen aan het beleid op gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen, maar wel een wettelijke eis om over de genoemde thema's te rapporteren

Nadere toelichting op de normen 27 t/m 29 uit de Code Pensioenfondsen:

De Code Pensioenfondsen bevat normen voor goed pensioenfondsbestuur en is ontwikkeld als invulling voor de eisen aan goed pensioenfondsbestuur uit de Wet versterking bestuur pensioenfondsen. Het belang van de code pensioenfondsen en de duurzame naleving daarvan is ook onderstreept in het in april 2016 gepubliceerde "Servicedocument Verantwoord Beleggen"¹ van de Pensioenfederatie.

IORP II

Vanaf 2019 is de nieuwe Europese richtlijn IORP II in Nederland van kracht. Vrij vertaald is dit wat IORP II over duurzaamheid (ESG: environment, social and governance) zegt:

Pensioenfondsen moeten in hun openbare beleggingsbeginselen aangeven of in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu-, sociale en governancefactoren. Dit kan zijn: "Wij houden hier geen rekening mee". Maar wanneer het is: "Wij houden hier wel rekening mee", dan dient het pensioenfonds bekend te maken hoe er rekening gehouden wordt met ESG-factoren bij het nemen van beleggingsbeslissingen en hoe deze ESG-factoren deel uitmaken van het risico-beheersysteem.

IORP II zal ook vragen om een verdere uitwerking van de risicobeheersystemen waarin onder meer aandacht voor ESG-risico's met betrekking tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan. IORP II vraagt ook aandacht voor het beheersen van klimaatrisico's, met name het risico van onverkoopbare beleggingen (zogenaamde 'stranded assets').

¹ Pensioenfederatie Service Document Verantwoord Beleggen. April 2016.

II. Beleidskaders en de rol van toezichthouder DNB

De uitwerking en implementatie van het klimaatakkoord van Parijs en de invloed van de Klimaat Task Force van de Financial Stability Board zullen in de komende jaren grote invloed hebben op de ontwikkeling van pensioenvermogens. Daarnaast kunnen pensioenfondsen ook een belangrijke rol spelen in de energietransitie. De transitie betekent een grote, fundamentele verandering van het huidige energiesysteem naar een energievoorziening waarbij de wereld zo weinig mogelijk CO₂-uitstoot.

AFM en Clustermunitie

De AFM heeft een algemeen verbod voor investeringen in clustermunitie uitgevaardigd. Dit verbod is dus ook voor pensioenfondsen van toepassing.

Internationale richtlijnen zoals het klimaatakkoord van Parijs en de doelstellingen van de VN worden als zodanig belangrijk geacht dat ze ook verankerd worden in het beleid van toezichthouder DNB.

DNB en Klimatrisico's

DNB gaat klimatrisico's verankeren in haar toezicht met als uiteindelijke doel om duurzame financiële stabiliteit te bewerkstelligen. Daarbij wordt gekeken naar de gevolgen van de energietransitie op de sector² als geheel. DNB hanteert de risicocategorieën zoals omschreven zijn door de Task Force for Climate Related Financial Disclosures³. Voor klimaat onderscheidt de Task Force twee risico categorieën, transitierisico's en fysieke risico's.

Transitierisico's worden als volgt gedefinieerd:

- Juridische- en beleidsrisico's: de uitwerking van het klimaatakkoord van Parijs waarin een 2 graden target is verwerkt kan carbon belastingen en/of caps met zich meebrengen evenals veranderingen in subsidies, en eisen aan andere vormen van broeikasuitstoot zoals methaan- en fijnstofuitstoot.

- Technologisch: innovaties met mogelijk een ontwrichtende uitwerking op bestaande industrieën.
- Marktrisico's: veranderende consumentenvoorkeuren en marktcondities zullen structurele veranderingen met zich mee brengen.
- Reputatierisico: bagatellisering van de risico's kan tot reputatieschade leiden.

Fysieke risico's laten zich onderscheiden door de lange- en de korte termijn:

- Acute risico's: storm, extreme overstromingen, droogte, bosbranden, hittegolven, en de shift naar meer en ernstigere extreme weer gebeurtenissen.
- Chronisch risico: stijgende zeespiegels vormen een bedreiging voor kustgebieden, veranderende neerslagpatronen veroorzaken lange termijn veranderingen in beschikbaarheid van natuurlijke- en materiële hulpbronnen.

DNB en de SDG's

DNB vraagt aan de financiële sector om SDG-beleid te maken en bij de invulling van dat beleid te streven naar impact. Voor het streven naar duurzaamheid worden vaak de SDG's gebruikt en de meeste financiële instellingen maken een keuze. Pensioenfondsen kiezen echter relatief vaak voor een breder palet aan doelstellingen.

DNB is van mening dat het streven naar SDG-impact op lange termijn ook risico's voor de financiële sector vermindert maar heeft de risico's nog niet uitgebreid in kaart gebracht. Wel wordt er gewerkt met scenario-analyses, die komen overeen met de klimaatscenario-analyses die Pensioenfonds PGB gedaan heeft.

² Rapport DNB 'De Nederlandse financiële sector veilig achter de dijken?' Oktober 2017.

³ De Task Force for Climate Related Financial Disclosures werd na het klimaat akkoord van Parijs door de Financial Stability Board in het leven geroepen omdat de FSB klimaat ziet als een systeem risico.

III. Beleggingsovertuigingen

Maatschappelijk verantwoord beleggen vormt een integraal onderdeel van het beleggingsbeleid en Pensioenfonds PGB neemt alleen risico's als het fonds daarvoor wordt beloond, is een beleggingsovertuiging die past binnen de strategie van het fonds. Pensioenfonds PGB wil meer zijn dan geld en een positieve impact hebben op de omgeving.

De beleggingsovertuigingen sluiten aan op wat deelnemers, toezichhouders en wet- en regelgeving van het fonds verlangen. Het MVB-beleid past binnen deze beleggingsovertuigingen.

- Pensioenfonds PGB verbindt zich aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals).
- Pensioenfonds PGB neemt ESG (environment, social and governance) & klimaatfactoren integraal mee in het beleggings proces. PGB past de portefeuille aan om deze risico's daar waar mogelijk te verkleinen of te voorkomen, dan wel te profiteren van de kansen die het biedt.
- Pensioenfonds PGB communiceert duidelijk en transparant over hoe MVB wordt meegenomen in beleggingsbeslissingen. Beleggingen dienen maatschappelijk verantwoord en uitlegbaar te zijn (reputatierisico).
- Een Nederlands pensioenfonds is onderdeel van de Nederlandse economie en leefomgeving. Pensioenfonds PGB omarmt passende Nederlandse beleggingen.

Begrippenlijst

Beleggingsovertuigingen

Principes en overtuigingen van het bestuur die leidend zijn bij de invulling van het beleggingsbeleid.

BMO Global Asset Management (BMO)

Gespecialiseerd bedrijf dat namens Pensioenfonds PGB actief in gesprek gaat met ondernemingen in de portefeuille, als dat nodig is. Ook wordt door hen namens Pensioenfonds PGB gestemd op basis van maatschappelijke criteria, zoals goed bestuur, mensenrechten, en gezondheid en milieu.

CO2-voetafdruk/Carbon Footprint

Is een milieumaat voor de beleggingsportefeuille. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt hoeveel CO2 de bedrijven in portefeuille gezamenlijk uitstoten.

ESG

De E staat voor environment: milieu, klimaatverandering, verantwoord gebruik van grondstoffen en behoud van dieren- en plantensoorten.
De S staat voor social: mensenrechten zoals de vrijheid van meningsuiting en recht op onderwijs en arbeidsrechten zoals fatsoenlijke werkomstandigheden.
De G voor governance: hoe wordt het bedrijf bestuurd? Kan er bijvoorbeeld geen omkoping plaatsvinden

Global Compact Principles VN

De grondbeginselen van de Verenigde Naties waaraan bedrijven zich moeten houden als zij produceren en zakendoen.

Groene Obligaties/Green Bonds

Zijn in alle opzichten gelijkwaardig aan gewone obligaties. Het enige verschil is de besteding van de opgehaalde gelden.

Het bij de uitgifte opgehaald kapitaal wordt gebruikt voor de financiering van milieuvriendelijke energievormen en van andere duurzame projecten die moeten voldoen aan vastgestelde richtlijnen en classificaties.

Klimaatakkoord van Parijs

In december 2015 spraken 195 landen en de EU in de Franse hoofdstad af dat aan het eind van deze eeuw de opwarming van de aarde ten opzichte van 1990 ruim onder 2 graden Celsius moet blijven. Om dit zogenoemde klimaatakkoord te realiseren, is het nodig dat de wereldwijde netto-uitstoot van broeikasgassen (vooral CO2) in de tweede helft van deze eeuw nihil is.

Lukt dit niet, dan zullen we wereldwijd te maken krijgen met een toename van de negatieve effecten van de verdere opwarming van de aarde, zoals extreem weer, overstromingen, maar ook droogte en in veel landen lagere economische groeicijfers.

Non-proliferatieverdrag

Is een verdrag dat het bezit en het gebruik van kernwapens beperkt. Hierbij is afgesproken dat benodigde technologie om kernwapens te produceren niet wordt overgedragen (aan een ander land).

De 17 ontwikkelingsdoelen (SDG)

Sustainable Development Goals (SDG)

Duurzaame ontwikkelingsdoelen bedoeld om de wereld tot een betere plek te maken in 2030. Het is het voorstel van de Verenigde Naties voor een mondiale agenda. De 17 SDG's zijn het vervolg op de voormalige 8 millenniumdoelen. Het eerste en belangrijkste doel was toen en is nu nog steeds het beëindigen van extreme armoede, volgens de VN 'de grootste uitdaging van deze tijd'.

Sustainalytics

Onafhankelijk onderzoeksbureau. Toetst elk kwartaal de beleggingsportefeuille van Pensioenfonds PGB op de 10 Global Compact principes. Bedrijven worden in principe van belegging uitgesloten als ze 1 of meerdere van de 10 principes overtreden.

UNPRI (United Nations Principles for Responsible Investing)

Principes van de Verenigde Naties, die een wereldwijde norm bieden voor verantwoord beleggen. Een internationaal netwerk van beleggers heeft zich gecommitteerd aan ESG-integratie en klimaatbeleid door ondertekenaar te worden van de principes. De organisatie gelooft dat een duurzaam financieel systeem waarin verantwoord wordt belegd, bijdraagt aan een betere wereld op de lange termijn.

Verantwoord beleggen betekent rekening houden met milieu, mensen- en arbeidsrechten en goed bestuur. Internationaal heet dat ESG en het heeft betrekking op de gang van zaken bij de ondernemingen waarin belegd wordt.

Jaarverslag maatschappelijk verantwoord beleggen 2018

Pensioenfonds PGB

A.J. Ernststraat 595-H
1082 LD Amsterdam
020 753 29 50
www.pensioenfondspgb.nl

